

[...] Στο παρακάτω χωρίο, ο μεγάλος Περικλής στον λόγο του προς τους συμπολίτες του Αθηναίους, υπογραμμίζει με τον πλέον εύγλωττο τρόπο, εξαίροντας¹ την εθελούσια συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, ότι «αν η πόλη έχει καλώς στο σύνολό της, ωφελεί περισσότερο τους πολίτες, παρά αν ευτυχεί μεν ο καθένας από τους πολίτες χωριστά, ενώ κλονίζεται στο σύνολό της. Κι αυτό γιατί ο άνθρωπος, και αν ευτυχεί ατομικά, παρ' όλ' αυτά καταστρέφεται μαζί με την πατρίδα του, αν αυτή καταστραφεί, αν δε στην αντίθετη περίπτωση ο ίδιος δυστυχεί, ενώ η πατρίδα του ευτυχεί, έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να διασωθεί».

Την σπουδαιότητα της διαλεκτικής σχέσης κράτους-πολίτη πρώτοι συνέλαβαν οι αρχαίοι Έλληνες. Η ευδαιμονία του ατόμου τελεί σε άμεση συνάρτηση με την ευδαιμονία της Πολιτείας και εξαρτάται από αυτήν. Ανάγλυφα καταδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο η σημασία της εθελοντικής προσφοράς τόσο για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, όσο – και προπάντων – για το ίδιο το άτομο. Η ανιδιοτελής και συνάμα οικειοθελής ατομική προσφορά, η εθελοντική εργασία, ακολουθεί μια κυκλική διαδρομή με αφετηρία τον εθελοντή και τελικό αποδέκτη τον ίδιο ως μέλος του ευεργετηθέντος συνόλου. Συντελεί έτσι μακροπρόθεσμα στην υλική και ηθική εξύψωση του ατόμου.

Στη σημερινή κοινωνία που χαρακτηρίζεται από έντονη εσωστρέφεια και στυγνή επιδίωξη ατομικών επαγγελματικών συμφερόντων, αγγίζοντας τα όρια το αριθισμού², ο εθελοντισμός προσπαθεί να περάσει το μήνυμα της άμβλυνσης του ατομισμού και της τόνωσης της συλλογικότητας και κοινωνικότητας και να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της «Κοινωνίας των Πολιτών», ενεργά συμμετόχων στη σύγχρονη δημοκρατία με πλουραλισμό λόγου και δράσης. «Πράξε ώστε η πράξη σου να μπορεί να γίνει νόμος για όλους», έλεγε ο μεγάλος φιλόσοφος Εμμάνουελ Καντ κατά τον Διαφωτισμό. Πράγματι, στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα ο συστηματοποιημένος και καλά οργανωμένος εθελοντισμός παρέχει τη δυνατότητα στον σύγχρονο πολίτη να έχει νέες ευκαιρίες συμμετοχής στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Με την κοινωνική του δράση μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στη αναδόμηση των κοινωνικών αξιών, στην ουσιαστική βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών διαβίωσης και στην διαμόρφωση ενός πολυμορφικού μηχανισμού πρόνοιας. Το παράδειγμά του μπορεί να γίνει το προηγούμενο για τη δημιουργία καινούριων συμπεριφορών.

Είναι όμως ο εθελοντισμός απλή υπόθεση; Όχι! Είναι ηθική αξία, την οποία οφείλουμε να καλλιεργήσουμε και να μεταβιβάσουμε κυρίως στους νέους ανθρώπους. Είναι εν ολίγοις τρόπος ζωής. Γι' αυτόν τον λόγο πρέπει να γίνει «κτήμα» κάθε νέου ανθρώπου. Ο βρετανός ποιητής Τζον Νταν έγραφε τον 17^ο αιώνα: «Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί πλήρες και άταρκες. Κάθε άνθρωπος είναι ένα τμήμα της ηπείρου, ένα κομμάτι της στεριάς. Αν ένας σβώλος χώμα παρασυρθεί από τη θάλασσα, η Ευρώπη μικραίνει σαν να έχει καταβυθιστεί ένα ακρωτήριο, σαν να χανόταν το αρχοντικό των φίλων σου ή το δικό σου. Ο θάνατος κάθε ανθρώπου με ελαττώνει γιατί ανήκω στην ανθρωπότητα. Και γι' αυτό μη στέλνεις να ρωτήσεις για ποιον χτυπά η καμπάνα- χτυπά για σένα».

Με τον εθελοντισμό μπορούμε να αντιπαραβάλλουμε στη συγκεντροποιημένη οικονομία μια πολυπολιτισμική και ανθρωποκεντρική κοινωνία. Μέσα από τις καταβολές των ανθρώπων διαγιγνώσκουμε τα κύρια αίτια ανάπτυξης του εθελοντικού κινήματος. Η εθελοντική τάση, η ανάγκη για αλληλοβοήθεια και αλληλεγγύη ενυπάρχει στον στόχο: από την οικογένεια, στην πόλη, στο έθνος και στην πολυπολιτισμική διεθνή κοινότητα. Από την ανάγκη κάλυψης βιοτικών και πνευματικών αναγκών μέχρι την εκδήλωση κοινών πολιτιστικών πεποιθήσεων ισχυροποιείται η βούληση του καθενός για συλλογική συνεργασία. Ο εθελοντισμός είναι αξία έμφυτη στον καθένα από εμάς ξεχωριστά.

Ξεκινώντας, από αγνά και ελεύθερα από οικονομικές, επαγγελματικές και πολιτικές σκοπιμότητες, κίνητρα, η διεθνής κοινότητα αποδεικνύει την ευαισθητοποίησή της σε κρίσιμους βιωματικούς και πολιτιστικούς τομείς. Η διακήρυξη από τον ΟΗΕ του 2001 ως διεθνούς έτους εθελοντισμού έρχεται ως επιστέγασμα της προώθησης σε διεθνές επίπεδο του μηνύματος του εθελοντισμού. [...]

Σήμερα υπάρχουν πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις που προσφέρουν αρωγή και περίθαλψη, υπερασπίζονται τα δικαιωμάτων μειονοτήτων, συμπαρίστανται στους πολιτικούς κρατούμενους και αντιμάχονται την καταστροφή του περιβάλλοντος. Πλήθος τέτοιων εθελοντικών οργανώσεων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με ανθρωπιστικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό δρουν στον ελληνικό χώρο όπως ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, οι Γιατροί χωρίς σύνορα, η Διεθνής Αμνηστία, η Greenpeace, το WWF, το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων, ο Οδηγισμός, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με αναπηρίες, το «Χαμόγελο του παιδιού».

Λουκάς Αποστολίδης, *Το εθελοντικό κίνημα στη Ελλάδα και η Κοινωνία των Πολιτών*, (σ.σ. 17-20) Εκδ. Ελληνικά Γράμματα

1. Εξαίρω : προτάσσω αξιολογικά, επαινώ, προβάλλω ως πρότυπο
2. Αριβισμός: η επιδίωξη γρήγορου πλουτισμού ή ανάδειξης σε αξιώματα με τη χρησιμοποίηση κάθε μέσου, κυρίως αθέμιτου.

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το νόημα του κειμένου σε 100-120 λέξεις

Μονάδες 25

B1. «Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί πλήρες και αύταρκες. Κάθε άνθρωπος είναι ένα τμήμα της ηπείρου, ένα κομμάτι της στεριάς. Αν ένας σβώλος χώμα παρασυρθεί από τη θάλασσα, η Ευρώπη μικραίνει σαν να έχει καταβυθιστεί ένα ακρωτήριο, σαν να χανόταν το αρχοντικό των φίλων σου ή το δικό σου». Να αναπτύξετε τη φράση αυτή σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων

Μονάδες 12

B2. Ποια η θέση του συγγραφέα στην 5^η παράγραφο («Με τον εθελοντισμό...»); Με ποιόν/ους τρόπο/ους και ποια μέσα προσπαθεί να πείσει για την ορθότητα των λεγομένων του;

Μονάδες 5

B3. α) Να χαρακτηρίσετε το ύφος του κειμένου.

Μονάδες 2

β) Ο συγγραφέας πολλές φορές στο κείμενο του παρεμβάλλει λεγόμενα άλλων. Τι πετυχαίνει με αυτό;

Μονάδες 2

γ) Στην 4^η παράγραφο να εντοπίσετε τα σημεία στίξης και να σχολιάσετε τη χρήση τους.

Μονάδες 4

B4. α) Να γραφούν τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα του κειμένου: **άμβλυνσης, ουσιαστική, πεπιοιθήσεων, αρωγή, αντιμάχονται.**

Μονάδες 5

β) Να γραφούν τα ανώνυμα των παρακάτω λέξεων: **ευδαιμονία, ανιδιοτελής, οικειοθελής, έμφυτη, κρίσιμους.**

Μονάδες 5

Γ. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* στο πλαίσιο διαβουλεύσεων της επιτροπής για θέματα Πολιτισμού και Παιδείας θα συζητηθούν σημαντικά θέματα για τους νέους της Ευρώπης και τη συμβολή τους στη διαμόρφωση μιας ισχυρής «Κοινωνίας των Πολιτών». Να γράψετε μια επιστολή (500-600 λέξεων) στην Ελληνίδα ευρωβουλευτή για τα αντίστοιχα θέματα, στην οποία να αναπτύξετε τη θέση σας για την αξία του εθελοντισμού σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο. Ποιες προτάσεις καταθέτετε αναφορικά με τους τρόπους ενίσχυσης του εθελοντισμού μέσα από το σχολείο;

Μονάδες 40

Ανάμεσα στα κόμματα και στην αγορά

Η κοινωνία πολιτών είναι μία έννοια που παίζει κεντρικό ρόλο σήμερα και στο επίπεδο της πολιτικής πρακτικής και σε αυτό του θεωρητικού λόγου. Όπως όλες οι βασικές έννοιες στις κοινωνικές επιστήμες, ο όρος κοινωνία πολιτών (ΚΠ) είναι πολύσημος. Δηλαδή έχει διαφορετικό νόημα ανάλογα με το θεωρητικό και το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται. **Ο κυρίαρχος ορισμός σήμερα εννοιολογεί την ΚΠ ως έναν τρίτο, ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κομματικοκρατικού συστήματος και αγοράς.** Αυτός ο χώρος, κανονιστικά τουλάχιστον, δεν λειτουργεί ούτε στη βάση της κομματικοκρατικής λογικής ούτε σε αυτή της αγοράς και του κέρδους. Στη χώρα μας η ΚΠ, με την παραπάνω έννοια του όρου, είναι εξαιρετικά καχεκτική. Ενας από τους λόγους αυτής της καχεξίας έχει να κάνει με την κομματικοκρατία. Δηλαδή με την τάση των κομμάτων να διεισδύουν σε όλους τους θεσμικούς χώρους της κοινωνίας υποσκάπτοντας έτσι τις αυτόνομες λογικές και αξίες τους.

Στη σημερινή περίοδο της κρίσης βλέπουμε από τη μια μεριά την πλήρη απαξίωση των κομμάτων, ενώ από την άλλη η καταναλωτική κουλτούρα της αγοράς, λόγω της ένδειας μιας μεγάλης μερίδας του πληθυσμού, έχει σημαντικά αμβλυνθεί. Μέσα σε αυτή την κατάσταση παρατηρούμε στον χώρο της ΚΠ και θετικές αλλά και αρνητικές εξελίξεις. Ξεκινώντας από τις τελευταίες (που αποτελούν κατά κάποιον τρόπο τη σκοτεινή πλευρά της ΚΠ) **εντείνεται η πολιτική απάθεια, η παραβατικότητα, η κοινωνική ανομία και η φυγή πολλών νέων στους τεχνητούς παραδείσους των ουσιών.** Εντείνεται επίσης η ισχύς ομάδων και οργανώσεων, όπως η «Χρυσή Αυγή», που προωθούν ρατσιστικές αξίες και νοοτροπίες, ενώ καταφεύγουν σε αποδιοπομπαίους τράγους για να εξηγήσουν την τωρινή δυσπραγία.

Αντιθέτως με τις παραπάνω εξελίξεις, παρατηρούμε αντιδράσεις στην κρίση που έχουν έναν πολύ πιο θετικό και αισιόδοξο χαρακτήρα. Η συρρίκνωση των κοινωνικών υπηρεσιών του κράτους οδήγησε στην ενεργοποίηση και στον πολλαπλασιασμό ομάδων βοήθειας προς άτομα που έχουν ανάγκη κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας. Από εθελοντικές ομάδες που παρέχουν οικονομική βοήθεια, ρούχα και τρόφιμα μέχρι αυτές που προσφέρουν ιατρικές και νομικές υπηρεσίες, βλέπουμε την ανάπτυξη μιας κουλτούρας αλληλεγγύης που δεν εκδηλώνεται μέσω του κράτους αλλά πολύ πιο άμεσα και αυθόρμητα «από τα κάτω», από πολίτες που ανταποκρίνονται στον συνάνθρωπο που ζητάει βοήθεια. Ετσι μία άλλη Ελλάδα που οι περισσότεροι αγνοούσαμε πριν από την κρίση έρχεται τώρα σταδιακά στο προσκήνιο.

Υπάρχουν, βέβαια, και αυτοί που βλέπουν με κριτικό μάτι τις παραπάνω εξελίξεις. Σε ό,τι αφορά την εθελοντική κοινωνική βοήθεια, αυτή θεωρείται πως ενθαρρύνει μια νεοφιλελεύθερη στρατηγική που στοχεύει, ανεξάρτητα από την κρίση, στο πέρασμα λειτουργιών του κοινωνικού κράτους στον ιδιωτικό τομέα. Νομίζω ότι η παραπάνω κριτική δεν ευσταθεί. Ο κοινωνικός εθελοντισμός δεν θέλει τη συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας. Απλώς προσπαθεί, τόσο σε περιόδους κρίσης όσο και σε περιόδους που δεν

υπάρχει κρίση, να συμπληρώσει τις κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες με το να προσφέρει βοήθεια η οποία δεν έχει τον απρόσωπο γραφειοκρατικό χαρακτήρα της κρατικής πρόνοιας.

Περνώντας τώρα από τον κοινωνικό στον πολιτικό χώρο της ΚΠ, και εδώ παρατηρούμε πολιτικοποιημένα άτομα που στρέφουν την πλάτη τους στα κόμματα και αποφασίζουν να συμμετάσχουν στον δημόσιο χώρο μέσω μη κυβερνητικών οργανώσεων. Οργανώσεων που προωθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον εκδημοκρατισμό των θεσμών, τη διαφάνεια στην πολιτική, την προστασία αδύναμων ομάδων από τον κρατικό αυταρχισμό, την πάταξη της διάχυτης διαφθοράς στο Δημόσιο κτλ. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να αναφέρει κάποιος και τις ανεξάρτητες αρχές, οι οποίες, όταν είναι πραγματικά ανεξάρτητες από την εκάστοτε κυβέρνηση, βάζουν φρένο και στην κρατική αυθαιρεσία και στη μονοπωλιακή ασυδοσία των αγορών. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η κρίση δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη τέτοιου είδους οργανισμών που αμβλύνουν την ανισορροπία μεταξύ κράτους και κοινωνίας.

Υπάρχουν όμως και ενστάσεις εναντίον των ανεξάρτητων αρχών. Η κριτική εδώ συνίσταται στο ότι αυτές οι οργανώσεις δεν έχουν δημοκρατική νομιμοποίηση, αφού έχουν ηγεσίες που δεν εκλέγονται από τον λαό. Αρα δεν εκπροσωπούν κανέναν εκτός από τον εαυτό τους. Κανένας όμως σοβαρός αναλυτής των δημοκρατικών θεσμών δεν πρεσβεύει ότι ο μόνος τρόπος συμμετοχής στις πολιτικές διαδικασίες πρέπει να είναι αποκλειστικά μέσω κομμάτων ή δημοψηφισμάτων. Στις κοινωνίες όπου η κοινοβουλευτική δημοκρατία έχει βαθιές ρίζες οι πολίτες συμμετέχουν στον πολιτικό χώρο και μέσω μιας πληθώρας οργανώσεων που εντάσσονται στον χώρο της ΚΠ. Είναι ακριβώς όταν οι τελευταίες δεν υπάρχουν ή είναι αδύναμες που υπάρχει σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα, το οποίο διευρύνει το χάσμα μεταξύ κομμάτων και πολιτών.

Τέλος, στον πολιτικό χώρο της ΚΠ εντάσσεται και το κίνημα των «Αγανακτισμένων» που, όπως και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αμφισβήτησε και τα κόμματα εξουσίας και τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές της ευρωζώνης – πολιτικές που εντείνουν την ύφεση, την ανεργία και την κοινωνικοοικονομική περιθωριοποίηση. Τα κινήματα των «Αγανακτισμένων» και στον τόπο μας και αλλού αποτελούν συνέχεια των κινήματα τύπου Σιάτλ και Γένοβας. Παρ' όλο που αυτά δεν οδήγησαν άμεσα σε θεσμικές αλλαγές, έχουν αλλάξει την πολιτική κουλτούρα. Έχουν οδηγήσει σε νέες μορφές και τρόπους αμφισβήτησης που αναπτύσσονται εκτός κομμάτων. Βάζουν τα θεμέλια μιας μορφής δημοκρατικής διακυβέρνησης στην οποία πέρα από τα κόμματα πρέπει να υπάρχουν και εναλλακτικοί τρόποι συμμετοχής στα κοινά. Τρόποι που δεν υποσκάπτουν αλλά που μπορούν να αναζωογονήσουν στη σημερινή συγκυρία την κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Δεν έχω χώρο για να αναφερθώ σε μη κυβερνητικές οργανώσεις στον οικολογικό καθώς και στον πολιτισμικό χώρο – που και αυτές λόγω της κρίσης αναπτύσσονται ραγδαία. Το μόνο που θέλω να τονίσω τελειώνοντας είναι πως η κρίση μέσα στα μύρια κακά που επιφέρει, έχει δημιουργήσει και θετικές συνθήκες που μπορούν να οδηγήσουν σε μια πιο ανθρώπινη, πιο δημοκρατική, πιο πολιτισμένη κοινωνία.
Ο κ. Νίκος Μουζέλης είναι ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας της London School of Economics

1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (120-130 λέξεις)
2. Να γράψετε τους πλαγιότιτλους των παραγράφων του κειμένου και τους τρόπους ανάπτυξης τους
3. «η κρίση μέσα στα μύρια κακά που επιφέρει, έχει δημιουργήσει και θετικές συνθήκες που μπορούν να οδηγήσουν σε μια πιο ανθρώπινη, πιο δημοκρατική, πιο

πολιτισμένη κοινωνία» Να αναπτύξετε το περιεχόμενο του αποσπάσματος σε μια παράγραφο 100 λέξεων.

4. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το κείμενο. Να τεκμηριώσετε την άποψή σας
5. « Υπάρχουν όμως και ενστάσεις εναντίον των ανεξάρτητων αρχών. Η κριτική εδώ συνίσταται στο ότι αυτές οι οργανώσεις δεν έχουν δημοκρατική νομιμοποίηση, αφού έχουν ηγεσίες που δεν εκλέγονται από τον λαό. Αρα δεν εκπροσωπούν κανέναν εκτός από τον εαυτό τους.»
 - α) Να γράψετε το συλλογισμό που λανθάνει στο απόσπασμα με την τυπική του μορφή
 - β) Να τον αναγνωρίσετε και να τον αξιολογήσετε
6. α) Πώς συνδέονται η 5^η και η 6^η παράγραφος;
β) Να εξετάσετε τη συνεκτικότητα και την αλληλουχία του κειμένου
7. α) Να γράψετε τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων της 5^{ης} παραγράφου
β) **εντείνουν, υποσκάπτουν, αναζωογονήσουν δημιουργήσει, οδηγήσουν:** Να αναλύσετε τις λέξεις στα συνθετικά τους και να γράψετε δύο ετυμολογικά συγγενείς λέξεις του τελευταίου συνθετικού (απλές)
8. «εντείνεται η πολιτική απάθεια, η παραβατικότητα, η κοινωνική ανομία και η φυγή πολλών νέων στους τεχνητούς παραδείσους των ουσιών»
« Ο κυρίαρχος ορισμός σήμερα εννοιολογεί την ΚΠ ως έναν τρίτο, ενδιάμεσο χώρο μεταξύ κομματικοκρατικού συστήματος και αγοράς» : Ποιο είναι το είδος της σύνταξης στα παραπάνω αποσπάσματα; (ενεργητική ή παθητική) Να το μετατρέψετε στο αντίθετο.

« Να μπορούμε στη θέση των Άλλων »

Του Νίκου Δήμου,

Ερώτημα βασικό: Αφού όλοι είναι υπέρ της ειρήνης τότε πώς γίνονται οι πόλεμοι; Πολύ απλό: Για τους πολέμους φταίνει πάντοτε οι άλλοι. Ουδέποτε στην Ιστορία υπήρξε ομολογία μιας πλευράς ότι φταίει εκείνη. (Παρά μόνο ίσως εκ των υστέρων και μέσα από σφιγμένα δόντια).

Ο μόνος λοιπόν τρόπος να κάνουμε κάτι ουσιαστικό για την ειρήνη είναι να γίνουμε «οι άλλοι». Να μπορούμε δηλαδή στη θέση των άλλων, των πιθανών ή πραγματικών αντιπάλων και να καταλάβουμε τι τους κινεί. Όσο ο άνθρωπος αναγνωρίζει μόνο τον εαυτό του, όσο ο άλλος δεν υπάρχει - ή υπάρχει ως κατώτερος και όχι ως ίσος -τότε δεν υφίσταται ηθική. Αλλά πώς να μπει στη θέση του άλλου όταν αυτός σε απειλεί (ή νιώθεις πως σε απειλεί); Δύσκολο πολύ. Όμως όχι αδύνατο. Και απόλυτα αναγκαίο. Μόνον έτσι θα υπάρξει ελπίδα για την ειρήνη. Διότι μόνον έτσι μπορεί να υπάρξει πραγματικός διάλογος - και όχι παράλληλοι μονότονοι μονόλογοι.

Ένας Σέρβος συγγραφέας είπε, πριν από λίγο καιρό, μια πολύ σημαντική φράση: «Σε εποχές αντιπαράθεσης, ο ρόλος του διανοούμενου είναι να γίνεται συνήγορος των αντιπάλων». Δηλαδή να μπαίνει στη θέση τους. Να προσπαθεί να καταλάβει τα προβλήματα τους, να νιώσει τις ανάγκες τους, να αποδεχθεί τα επιχειρήματά τους - και να τα παρουσιάσει όλα στη δική του πλευρά. Κινδυνεύει, βέβαια, οι πιο φανατικοί από τους δικούς του να τον αποκαλέσουν προδότη. Ποτέ όμως δεν είναι πολύ βολικός ο ρόλος του πραγματικά ελεύθερου διανοούμενου (εκτός αν ανήκει στους κρατικοδίαιτους, ή στους κομματικούς τσανακογλείφτες). Αλλά σε περιόδους κρίσης, ο ψύχραιμος, αντικειμενικός και αμερόληπτος στοχαστής είναι μεγάλη ευλογία για έναν λαό.

Μακάρι να υπάρχουν τέτοιοι, σε όλα τα στρατόπεδα, και να εισακούονται. Διότι, από την άλλη πλευρά, υπάρχουν οι πολιτικοί. Αυτοί που τελικά δημιουργούν τους πολέμους. Που για να στεριώσουν την εξουσία τους, να διευρύνουν την εκλογική πελατεία τους, να στιλβώσουν τη δημόσια εικόνα τους, διαγωνίζονται σε δημοκοπία, λαϊκισμό, και φανατισμό. Που πουλάνε πραμάτεια φτηνή αλλά πάντα ευπρόσδεκτη σε λαούς στερημένους: πατριδοκαπηλία, σοβινισμό, εθνικισμό.

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη αντίθεση από αυτήν ανάμεσα στον πολιτικό και τον διανοούμενο. Από τη μια μεριά η ρητορεία, το συναίσθημα, το πάθος, η φόρτιση. Από την άλλη η ψύχραιμη ανάλυση, η γνώση, ο ορθός λόγος.

Κανένας πόλεμος δεν έγινε από λογική. Όλοι ξεκινούν από το συναίσθημα. Όπως και οι καυγάδες. Δύο άνθρωποι κυριαρχημένοι από τον ορθό λόγο δεν θα έπαιζαν ποτέ ξύλο. Λογικά, ένας πόλεμος δεν συμφέρει κανέναν - ούτε καν τον νικητή. Κάθε πολεμική σύρραξη γίνεται παρά τον λόγον - είναι παράλογη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ [1]:

- A. Να γράψετε περίληψη του κειμένου (80 λέξεις)
- B 1. Να βρείτε τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενο.
2. Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης στην 4^η και 5^η παραγράφου του κειμένου
3. Πού δηλώνεται ρητά η θέση του συγγραφέα και ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί για την τεκμηρίωσή της
4. Πως συνδέονται νοηματικά ο επίλογος με τον πρόλογο και με τον σκοπό για τον οποίο έγραψε το κείμενό του ο συγγραφέας
5. Να χαρακτηρίσετε τεκμηριωμένα το επικοινωνιακό είδος του παραπάνω κειμένου.
6. « Διότι, από την άλλη πλευρά, υπάρχουν οι πολιτικοί. Αυτοί που τελικά δημιουργούν τους πολέμους. Που για να στεριώσουν την εξουσία τους, να διευρύνουν την εκλογική πελατεία τους, να στιλβώσουν τη δημόσια εικόνα τους, διαγωνίζονται σε δημοκοπία, λαϊκισμό, και

φανατισμό. Που πουλάνεπραμάτεια φτηνή αλλά πάντα ευπρόσδεκτη σε λαούς στερημένους: πατριδοκαπηλία, σοβινισμό, εθνικισμό »

α) Στον παραπάνω συλλογισμό χρησιμοποιείται ως τρόπος ανάπτυξης το αίτιο – αποτέλεσμα. Να εξετάσετε αν το αίτιο αποτελεί αναγκαία και επαρκή συνθήκη για τη δημιουργία του αποτελέσματος

β) Να αντικαταστήσετε τις τονισμένες λέξεις με κατάλληλες συνώνυμες τους

7. **εισακούομαι, διευρύνω, ευπρόσδεκτο, κοινότοπος, αποδέχομαι.** Να γραφούν τα αντώνυμα των λέξεων.

8. Να σχολιασθεί η χρήση των σημείων στίξεως στην 1^η παράγραφο.

9. **ηθική παραίνεση, κατηγορική προσταγή, πολεμική σύρραξη, κοινότοπη φράση:**

Χρησιμοποίησε σε προτάσεις τα ονοματικά σύνολα.

10. Να χαρακτηρίσετε το ύφος του κειμένου α) υψηλό β) γλαφυρό γ) απλό δ) μικτό και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας

Γ . «Ποτέ όμως δεν είναι πολύ βολικός ο ρόλος του πραγματικά ελεύθερου διανοούμενου (εκτός αν ανήκει στους κρατικοδίαιτους, ή στους κομματικούς τσανακογλείφτες)» Να αναπτύξετε την παραπάνω σκέψη του συγγραφέα σε ένα κείμενο (600 λέξεις)

Ολοκληρωτισμός: Σύστημα διακυβέρνησης που επιδιώκει να ελέγξει όλες τις πτυχές της κοινωνικής και προσωπικής ζωής των πολιτών, να τους χειραγωγήσει με την προπαγάνδα, με σκοπό να περιορίσει τις ελευθερίες τους και να τους υποτάξει στη θέληση της κρατικής εξουσίας. Το σύστημα αυτό στηρίζεται στην παντοδυναμία του κράτους, παντοδυναμία που εκφράζεται με τη συγκέντρωση της εξουσίας, την αποθέωση της γραφειοκρατίας, τον ενισχυμένο και γενικευμένο κρατικό έλεγχο σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης της κοινωνικής ζωής. Ο ολοκληρωτισμός χαρακτηρίζεται από τη μονοπωλιακή κατοχή της εξουσίας από ένα πολιτικό κόμμα, που τη διαχειρίζεται στο όνομα του «λαού» ή της «ιστορίας», προσωποποιούμενο από κάποιο δήθεν χαρισματικό ηγέτη. Το φαινόμενο του ολοκληρωτισμού χαρακτηρίζεται από πέντε βασικά σημεία: (α') το μονοπώλιο ενός μόνο πολιτικού αρχηγικού κόμματος, (β') μια κυρίαρχη ιδεολογία που χωρίζει την κοινωνία σε εχθρούς και φίλους, (γ') τη μονοπώληση των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, (δ') τη χειραγωγή του κράτους στους βασικούς οικονομικούς και επαγγελματικούς τομείς και (ε') την ύπαρξη μηχανισμών καταπίεσης και τρομοκρατίας που αποτελούν τους μοναδικούς τρόπους διατήρησης της τάξης πραγμάτων. Κλασικές περιπτώσεις ολοκληρωτικών καθεστώτων θεωρούνται ο Φασισμός και ο Σταλινισμός.

[Ολοκληρωτισμός]

Το Νοέμβρη 1965 βγήκε το μυθιστόρημά μου «Το Λάθος», το τέταρτο βιβλίο μου. Πολύ πριν ξεκινήσω να το γράφω, το άρχισα το 1962, με βασάνιζε το πρόβλημα «ολοκληρωτισμός». Τον ολοκληρωτισμό αγωνίστηκαν να συντρίψουν εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι που ξεσηκώθηκαν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Κύριος στόχος τους ήταν ο φασισμός, η λαίλαπα του ναζισμού, ο ολοκληρωτισμός γενικότερα, όπου κι αν βρίσκεται και με οποιοδήποτε προσωπείο.

Αλλά τι απόγιναν οι θυσίες μιας ολόκληρης ανθρωπότητας που με πάθος ελευθερίας πάλεψε τότε, με το όραμα ενός μεταπολεμικού κόσμου χωρίς επιτέλους δυνάστες, χωρίς επιτέλους θύτες και θύματα; Αλίμονο, η πραγματικότητα που ήρθε αμέσως μετά το ολοκαύτωμα δεν ήταν καθόλου σε αρμονία με το όραμα των αγωνιστών. Ο ολοκληρωτισμός ήταν πάντα εδώ - και είναι και σήμερα.

Με προβληματίζε επίσης η αδιαφορία που δείχνουν οι απρόσβλητοι από τον ιό του ολοκληρωτισμού για τη σκληρή μοίρα των άλλων. Η ελευθερία όμως είναι θέμα ζωής που αφορά τον κάθε άνθρωπο χωριστά αλλά και όλους μαζί. Δεν μπορείς να κοιμάσαι ήσυχος με τη σκέψη ότι δεν είναι η δική σου ελευθερία που απαλλοτριώθηκε, ότι είναι του γείτονα. Δεν μπορείς, γιατί αύριο θα είναι η σειρά σου. Στο χώρο της ελευθερίας δεν υπάρχουν στεγανά να κρυφτείς, να γλιτώσεις. Ο ολοκληρωτισμός δρα όπως η ραδιενέργεια: διαχέεται παντού, και στην πιο απόμακρη γωνιά και στην πιο κρυφή κόχη, στο τέλος κανένας δεν μένει αλώβητος.

Αλλά και στις δημοκρατίες μας, όσο τέλος πάντων είναι πράγματι δημοκρατίες, υπεισέρχεται ο ολοκληρωτισμός. Η προσωπική ζωή, οι πράξεις μας, η καθημερινή συμπεριφορά μας, τα πάντα, ελέγχονται από ορατά και αόρατα κέντρα παρακολούθησης. Το άτομο ολοένα και πιο συχνά, ολοένα και πιο βαθιά μαγκώνεται στα γρανάζια σκοτεινών μηχανισμών. Έστω και αν δεν μπορούμε κάθε στιγμή να εντοπίζουμε τη διείσδυση στη ζωή μας ολοκληρωτικών μικροβίων, όμως το αισθανόμαστε αυτό, το διαισθανόμαστε. Έτσι, μια ατμόσφαιρα υποψίας, αμοιβαίας καχυποψίας μάς τυλίγει σε δίχτυα στραγγαλιστικά, ένα κλίμα ανασφάλειας μας συνθλίβει μέχρι ασφυξίας. Και να σκεφτούμε ότι στις μέρες μας φοριέται πάρα πολύ καθετί που αφορά την ασφάλειά μας... κλειδαριές ασφαλείας, χρηματοκιβώτια ασφαλείας, συστήματα ασφαλείας, Συμβούλιο Ασφαλείας και, εννοείται, μυστικές υπηρεσίες ασφαλείας και στα ολοκληρωτικά καθεστώτα αλλά και στις δημοκρατίες.

Δεν είναι μόνο οι διωγμοί που υφίστανται οι απλοί άνθρωποι, οι αυθαίρετες συλλήψεις, οι φυλακές, οι εξορίες, τα βασανιστήρια, η φυσική και η ψυχολογική βία, ο θάνατος, είναι και κάτι άλλο: μπροστά σε μια τέτοια ανελέητη πραγματικότητα εμείς οι ίδιοι, τα θύματα του τρομοκρατικού μηχανισμού της εξουσίας, υποχωρούμε σιγά σιγά στην καρδιά μας και στη συνείδησή μας, ο φόβος έρχεται και κατατρώγει τα πνευματικά και ηθικά σπλάχνα μας, συμβιβαζόμαστε με την τυραννία, οι ευγενείς ιστοί της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και ακεραιότητας σαπίζουν, συνηθίζουμε τέλος τη συνήθεια.

Καταλήγουμε να προδίδουμε την ενδόμυχη ελευθερία, αυτήν την πεμππουσία της ανθρωπίνης περίπτωσης, αποστρέφουμε το πρόσωπό μας από την ίδια την ανάγκη για ελευθερία που την έχουμε έμφυτη, το ένστικτο της ελευθερίας νεκρώνεται, μηδενίζονται η πείνα και η δίψα για ελευθερία, οπότε μέγιστος προβάλλει ο κίνδυνος να έρθουν μια μέρα γενιές ολόκληρες που να μη νιώθουν τίποτα στη λέξη και στην έννοια ελευθερία, δεν θα 'χουν το αισθητήριο της ελευθερίας. Στο βάθος της πορείας της ανθρωπότητας διαφαίνεται μια τερατογονία, μια βιολογική διαστροφή, θα μπορούμε σε μια νέα εποχή των παγετώνων. Αν δεν αγωνιζόμαστε χωρίς ανάσα για την προάσπιση της ελευθερίας, αν δεν προχωράμε με αδιάσπαστη συνέπεια και μαχητικότητα σε αντίσταση, θα προκύψει ένας κόσμος που η αξία ελευθερία θα του είναι εντελώς ξένη.

[...] Με «Το Λάθος» θέλησα να δώσω ένα μήνυμα αισιοδοξίας, ότι ο άνθρωπος παράγων, που τα ολοκληρωτικά συστήματα τον περιφρονούν και στόχο τους έχουν να τον εξοντώσουν, είναι πάντα παρών και τελικά βγαίνει νικητής. Γιατί η ίδια η ζωή με έμαθε ότι κανένας μηχανισμός-ιδεολογικός, θρησκευτικός, πολιτικός, οικονομικός, τεχνοκρατικός, στρατοκρατικός, κανένας μηχανισμός δεν θα κατορθώσει ποτέ να διαστρέψει τον άνθρωπο, που από τη φύση του είναι ελεύθερη προσωπικότητα, σε θλιβερό τηλεκατευθυνόμενο ρομπότ, δεν θα κατορθώσει ποτέ να σβήσει στις καρδιές την αγιασμένη φωτιά της ανθρωπιάς και της αλληλεγγύης.

Διασκευασμένο απόσπασμα από την αυτοβιογραφία του Αντώνη Σαμαράκη, «1919 —», εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1996, σσ. 88-92

Θέματα:

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (100-120 λέξεις).

B1. «Η ελευθερία όμως είναι θέμα ζωής που αφορά τον κάθε άνθρωπο χωριστά αλλά και όλους μαζί. Δεν μπορείς να κοιμάσαι ήσυχος με τη σκέψη ότι δεν είναι η δική σου ελευθερία που απαλλοτριώθηκε, ότι είναι του γείτονα. Δεν μπορείς, γιατί αύριο θα είναι η σειρά σου»: να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεων) το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος.

B2. «Στο χώρο της ελευθερίας δεν υπάρχουν στεγανά να κρυφτείς, να γλιτώσεις. Ο ολοκληρωτισμός δρα όπως η ραδιενέργεια: διαχέεται παντού, και στην πιο απόμακρη γωνιά και στην πιο κρυφή κόχη, στο τέλος κανένας δεν μένει αλώβητος»: Να επισημάνετε το είδος του συλλογισμού και να τον αξιολογήσετε. Τέλος, να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα της χρησιμοποίησής του από το συγγραφέα.

B3. Να σχολιάσετε τη χρήση των ρηματικών προσώπων στην τρίτη παράγραφο («Με προβλημάτιζε ... η σειρά σου»).

B4. α. Ποια είναι η κυριολεκτική σημασία των παρακάτω μεταφορικών λέξεων/εκφράσεων:

- η λαίλαπα του ναζισμού,

- οι ευγενείς ιστοί της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και ακεραιότητας σαπίζουν,
- θα μπορούμε σε μια νέα εποχή των παγετώνων.

β. Στις παρακάτω προτάσεις να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμους, ώστε να μην αλλοιώνεται το νόημα:

(i) Αλλά και στις δημοκρατίες μας, όσο τέλος πάντων είναι πράγματι δημοκρατίες, υπεισέρχεται ο ολοκληρωτισμός.

(ii) Με προβληματίζει επίσης η αδιαφορία που δείχνουν οι απρόσβλητοι από τον ιό του ολοκληρωτισμού...

Γ. Ο Αντώνης Σαμαράκης υποστηρίζει πως ο ιός του ολοκληρωτισμού υπεισέρχεται και στις σύγχρονες δημοκρατίες. Ποια φαινόμενα ολοκληρωτικής νοοτροπίας θεωρείτε πως απειλούν τις δημοκρατικές κοινωνίες και πώς μπορεί, κατά τη γνώμη σας, ο δημοκρατικός πολίτης να προστατεύσει τις ελευθερίες του από καθετί που τις απειλεί. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή ομιλίας στη Βουλή των Εφήβων.

«Ο Νεοναζισμός δεν είναι οι άλλοι»

Του Μάνου Χατζηδάκη

"Ο νεοναζισμός, ο φασισμός, ο ρατσισμός και κάθε αντικοινωνικό και αντιανθρώπινο φαινόμενο συμπεριφοράς δεν προέρχεται από ιδεολογία, δεν περιέχει ιδεολογία, δεν συνθέτει ιδεολογία. Είναι η μεγεθυμένη έκφραση-εκδήλωση του κτήνους που περιέχουμε μέσα μας χωρίς εμπόδιο στην ανάπτυξή του, όταν κοινωνικές ή πολιτικές συγκυρίες συντελούν, βοηθούν, ενυσχύουν τη βάρβαρη και αντιανθρώπινη παρουσία του.

Η μόνη αντιβίωση για την καταπολέμηση του κτήνους που περιέχουμε είναι η Παιδεία. Η αληθινή παιδεία και όχι η ανεύθυνη εκπαίδευση και η πληροφορία χωρίς κρίση και χωρίς ανήσυχη αμφισβητούμενη συμπερασματολογία. Αυτή η παιδεία που δεν εφησυχάζει ούτε δημιουργεί αυταρέσκεια στον σπουδάζοντα, αλλά πολλαπλασιάζει τα ερωτήματα και την ανασφάλεια. Όμως μια τέτοια παιδεία δεν ευνοείται από τις πολιτικές παρατάξεις και από όλες τις κυβερνήσεις, διότι κατασκευάζει ελεύθερους και ανυπότακτους πολίτες μη χρήσιμους για το ευτελές παιχνίδι των κομμάτων και της πολιτικής. Κι αποτελεί πολιτική «παράδοση» η πεποίθηση πως τα κτήνη, με κατάλληλη τακτική και αντιμετώπιση, καθοδηγούνται, τιθασεύονται.

Ενώ τα πουλιά... Για τα πουλιά, μόνον οι δολοφόνοι, οι άθλιοι κυνηγοί αρμόζουν, με τις «ευγενικές παντός έθνους παραδόσεις». Κι είναι φορές που το κήνος πολλαπλασιαζόμενο κάτω από συγκυρίες και με τη μορφή «λαϊκών αιτημάτων και διεκδικήσεων» σχηματίζει φαινόμενα λοιμώδους νόσου που προσβάλλει μεγάλες ανθρωπίνες μάζες και επιβάλλει θανατηφόρες επιδημίες.

Πρόσφατη περίπτωση ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Μόνο που ο πόλεμος αυτός μας δημιούργησε για ένα διάστημα μιαν αρκετά μεγάλη πλάνη, μιαν ψευδαίσθηση. Πιστέψαμε όλοι μας πως σ' αυτό τον πόλεμο η Δημοκρατία πολέμησε το φασισμό και τον νίκησε. Σκεφθείτε: η «Δημοκρατία», εμείς με τον Μεταξά κυβερνήτη και σύμμαχο τον Στάλιν, πολεμήσαμε το ναζισμό, σαν ιδεολογία άσχετη από μας τους ίδιους. Και τον... νικήσαμε. Τι ουτοπία και τι θράσος. Αγνοώντας πως απαλλασσόμενοι από την ευθύνη του κτηνώδους μέρους του εαυτού μας και τοποθετώντας το σε μια άλλη εθνότητα υποταγμένη ολοκληρωτικά σ' αυτό, δεν νικούσαμε κανένα φασισμό αλλά απλώς μιαν άλλη εθνότητα επικίνδυνη που επιθυμούσε να μας υποτάξει.

Ένας πόλεμος σαν τόσους άλλους από επικίνδυνους ανόητους σε άλλους ανόητους, περιστασιακά ακίνδυνους. Και φυσικά όλα τα περὶ «Ελευθερίας», «Δημοκρατίας», και «λίκνων

πνευματικών και μη», για τις απαίδευτες στήλες των εφημερίδων και τους αφελείς αναγνώστες. Ποτέ δεν θα νικήσει η Ελευθερία, αφού τη στηρίζουν και τη μεταφέρουν άνθρωποι, που εννοούν να μεταβιβάζουν τις δικές τους ευθύνες στους άλλους.

(Κάτι σαν την ηθική των γερόντων χριστιανών. Το καλό και το κακό έξω από μας. Στον Χριστό και τον διάβολο. Κι ένας Θεός που συγχωρεί τις αδυναμίες μας εφόσον κι όταν τον θυμηθούμε μες στην ανευθυνότητα του βίου μας. Επιδιώκοντας πάντα να εξασφαλίσουμε τη μετά θάνατον εξακολουθητική παρουσία μας. Αδυνατώντας να συλλάβουμε την έννοια της απουσίας μας. Το ότι μπορεί να υπάρχει ο κόσμος δίχως εμάς).

Δεν θέλω να επεκταθώ. Φοβάμαι πως δεν έχω τα εφόδια για μια θεωρητική ανάπτυξη, ούτε την κατάλληλη γλώσσα για τις απαιτήσεις του όλου θέματος. Όμως το θέμα με καίει. Και πριν πολλά χρόνια επιχείρησα να το αποσαφηνίσω μέσα μου. Σήμερα ξέρω πως διέβλεπα με την ευαισθησία μου τις εξελίξεις και την επανεμφάνιση του τέρατος. Και δεν εννοούσα να συνηθίσω την ολοένα αυξανόμενη παρουσία του. Πάντα εννοώ να τρομάζω.

Ο νεοναζισμός δεν είναι οι άλλοι. Οι μισητοί δολοφόνοι, που βρίσκουν όμως κατανόηση από τις δικωτικές αρχές λόγω μιας περιέργης αλλά όχι και ανεξήγητης συγγενικής ομοιότητας. Που τους έχουν συνηθίσει οι αρχές και οι κυβερνήσεις σαν μια πολιτική προέκτασή τους ή σαν μια επιτρεπτή αντίθεση, δίχως ιδιαίτερη σημασία που να προκαλεί ανησυχία. (Τελευταία διάβασα πως στην Πάτρα, απέναντι στο αστυνομικό τμήμα άνοιξε τα γραφεία του ένα νεοναζιστικό κόμμα. Καμιά ανησυχία ούτε για τους φασίστες, ούτε για τους αστυνομικούς. Ούτε φυσικά για τους περιόικους).

Ο εθνικισμός είναι κι αυτός νεοναζισμός. Τα κουρεμένα κεφάλια των στρατιωτών, έστω και παρά τη θέλησή τους, ευνοούν την έξοδο της σκέψης και της κρίσης, ώστε να υποτάσσονται και να γίνονται κατάλληλοι για την αποδοχή διαταγών και κατευθύνσεων προς κάποιο θάνατο. Δικόν τους ή των άλλων. Η εμπειρία μου διδάσκει πως η αληθινή σκέψη, ο προβληματισμός οφείλει κάπου να σταματά. Δεν συμφέρει. Γι' αυτό και σταματώ. Ο ερασιτεχνισμός μου στην επικέντρωση κι ανάπτυξη του θέματος κινδυνεύει να γίνει ευάλωτος από τους εχθρούς. Όμως οφείλω να διακηρύξω το πάθος μου για μια πραγματική κι απρόσκοπτη ανθρώπινη ελευθερία. Ο φασισμός στις μέρες μας φανερώνεται με δυο μορφές. Ή προκλητικός, με το πρόσχημα αντιδράσεως σε πολιτικά ή κοινωνικά γεγονότα που δεν ευνοούν την περίπτωσή τους ή παθητικός μες στον οποίο κυριαρχεί ο φόβος για ό,τι συμβαίνει γύρω μας. Ανοχή και παθητικότητα λοιπόν. Κι έτσι εδραιώνεται η πρόκληση. Με την ανοχή των πολλών. Προτιμότερο αργός και σιωπηλός θάνατος από την αντίδραση του ζωντανού και ευαίσθητου οργανισμού που περιέχουμε.

Το φάντασμα του κτήνους παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονα στους νέους. Εκεί επιδρά και το marketing. Η επιρροή από τα Μ.Μ.Ε. ενός τρόπου ζωής που ευνοεί το εμπόριο. Κι όπως η εμπορία ναρκωτικών ευνοεί τη διάδοσή τους στους νέους, έτσι και η μουσική, οι ιδέες, ο χορός και όσα σχετίζονται με τον τρόπο ζωής τους έχουν δημιουργήσει βιομηχανία και τεράστια κι αφάνταστα οικονομικά ενδιαφέροντα. Και μη βρίσκοντας αντίσταση από μια στέρη παιδεία όλα αυτά δημιουργούν ένα κατάλληλο έδαφος για να ανθίσει ο εγωκεντρισμός η εγωπάθεια, η κενότητα και φυσικά κάθε κτηνώδες ένστιχτο στο εσωτερικό τους. Προσέξτε το χορό τους με τις ομοίμορφες στρατιωτικές κινήσεις, μακριά από κάθε διάθεση επαφής και επικοινωνίας. Το τραγούδι τους με τις συνθηματικές επαναλαμβανόμενες λέξεις, η απουσία του βιβλίου και της σκέψης από τη συμπεριφορά τους και ο στόχος για μια άνετη σταδιοδρομία κέρδους και εύκολης επιτυχίας.

Βιώνουμε μέρα με τη μέρα περισσότερο το τμήμα του εαυτού μας – που ή φοβάται ή δεν σκέφτεται, επιδιώκοντας όσο γίνεται περισσότερα οφέλη. Ώσπου να βρεθεί ο κατάλληλος «αρχηγός» που θα ηγηθεί αυτό το κατάπτυστο περιεχόμενό μας. Και τότε θα 'ναι αργά για ν' αντιδράσουμε. Ο νεοναζισμός είμαστε εσείς κι εμείς – όπως στη γνωστή παράσταση του Πιραντέλο. Είμαστε εσείς, εμείς και τα παιδιά μας. Δεχόμαστε να 'μαστε απάνθρωποι μπρος στους φορείς του AIDS, από άγνοια αλλά και τόσο «ανθρώπινοι» και συγκαταβατικοί μπροστά στα ανθρωποειδή ερπετά του φασισμού, πάλι από άγνοια, αλλά κι από φόβο κι από συνήθεια. Και το Κακό ελλοχεύει χωρίς προφύλαξη, χωρίς ντροπή. Ο νεοναζισμός δεν είναι θεωρία, σκέψη και αναρχία. Είναι μια παράσταση. Εσείς κι εμείς. Και πρωταγωνιστεί ο Θάνατος.

(Το κείμενο αυτό του Μάνου Χατζηδάκη για το νεοναζισμό και τον εθνικισμό γράφτηκε το Φεβρουάριο του 1993, λίγους μήνες πριν τον θάνατό του)

1. Ποιο είναι το είδος του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας

2. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης και ποιος ο τρόπος πειθούς των παραγράφων «Ο εθνικισμός είναι κι αυτός νεοναζισμός ... επιτυχίας»

3. «Η μόνη αντίβίωση για την καταπολέμηση του κτήνους που περιέχουμε είναι η Παιδεία» Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μία παράγραφο 80-90 λέξεων

4. α) Μόνο που ο πόλεμος αυτός μας δημιούργησε για ένα διάστημα μιαν αρκετά μεγάλη πλάνη, μιαν ψευδαίσθηση Να μετατρέψετε τη σύνταξη από τη μια μορφή στην άλλη (ενεργητική παθητική)

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις περιπτώσεις όπου οι λέξεις χρησιμοποιούνται συνυποδηλωτικά. Να αποδώσετε το νόημα τους δηλωτικά.

Πρόσφατες δημοσκοπήσεις έδειξαν ότι ένα εκπληκτικά μεγάλο ποσοστό του ελληνικού λαού αδιαφορεί για την πολιτική – ενός λαού που είχε την πολιτικολογία ως κύριο γνώρισμα (μερικοί μάλιστα έλεγαν ως κύριο ελάττωμα). Σε μια **απόπειρα** αιτιακής **ερμηνείας** αυτού του παράδοξου φαινομένου, ίσως μία από τις αιτίες να είναι και η χαμηλή λαϊκή εκτίμηση προς τους πολιτικούς. Οι πολιτικοί γενικότερα και το επιφανές βαδίζον τμήμα τους, οι βουλευτές, χρεώνονται με πλήθος αρνητικών γνωρισμάτων. Στην καλύτερη περίπτωση τους **καταλογίζεται** ότι το κύριο μέλημά τους είναι η επανεκλογή τους και ότι αυτό το **μέλημα** καθορίζει τις όποιες επιλογές τους. Και είναι αξιοσημείωτο ότι οι κρίσεις αυτές δεν αφορούν μόνο τους πολιτικούς και τους βουλευτές κάποιων αντιπάλων κομμάτων· τα ίδια σκέφτονται και για τους «δικούς τους» βουλευτές οι οπαδοί και οι ψηφοφόροι τους: τους υποστηρίζουν σαν εργαλείο χρήσιμο για τη **διεκπεραίωση** των υποθέσεών τους.

Μπορεί η κατακραυγή αυτή να είναι υπερβολική. Είναι, πάντως, αλήθεια –και ίσως αποτελεί ελαφρυντικό– ότι η συνηθισμένη σταδιοδρομία ενός πολιτικού τον αναγκάζει να περάσει από δουλειές και δοκιμασίες καταστρεπτικές για το ήθος του και για τη σπονδυλική του στήλη. Δεν περισσεύει χώρος για πολιτική σκέψη, για πολιτικό ήθος, για πολιτική λεβεντιά. Μία από τις κρίσιμες συνέπειες αυτής της κατάστασης είναι ότι λειτουργεί αποτρεπτικά στους πιο εκλεκτούς από τους νέους που κάποια στιγμή αναλογίσθηκαν το ενδεχόμενο της ανάμιξης τους στην πολιτική. Κι αυτό καταστρέφει τις ελπίδες για μια ποιοτική αναβάθμιση της πολιτικής μας ζωής στο μέλλον.

Η αποδοκιμασία, όμως, των πολιτικών κατά κανόνα μετατρέπεται σε αποδοκιμασία και της πολιτικής. Δεν αποδοκιμάζονται μόνον οι άνθρωποι που την ασκούν κακώς ή έστω και τα συστήματα που προκαλούν την κακή άσκησή της – αποδοκιμάζεται η ίδια η πολιτική, το ενδιαφέρον γι' αυτήν και η ενασχόληση μαζί της. Κι από εδώ αρχίζουν οι κίνδυνοι. Η πολιτική είναι αναγκαία εφόσον η ύπαρξη κράτους είναι αναγκαία. Κράτος δεν θα χρειαζόταν μόνον σε μια αναρχική κοινωνία, όπου οι άνθρωποι θα ήταν άγγελοι και θα συζούσαν χωρίς κακίες και πάθη, χωρίς να πρέπει να εργάζονται και να συναλλάσσονται, περιφερόμενοι σε παραδεισιακούς λειμώνες και ζώντας με τους καρπούς που θα έκοβαν από τα δέντρα. Η ειδυλλιακή αυτή αναρχία φαίνεται έξω από κάθε πραγματικότητα, υπαρκτή μόνο σε κάποιους εγκεφάλους αμφίβολης στερεότητας.

Κάποια μορφή κράτους ήταν πάντα, είναι τώρα και πιθανότατα θα είναι στο μέλλον, αναγκαία. Κάποιος πρέπει να έχει την εξουσία να ρυθμίζει με κανόνες τη συμβίωση των ανθρώπων, να επιβάλει κυρώσεις για την παράβαση των κανόνων αυτών και να οργανώνει όλες τις διαδικασίες που χρειάζονται για τη θέσπιση, την εφαρμογή, την τήρηση και την περιφρούρηση των κανόνων. Ακόμα και εκείνοι που υποστηρίζουν ότι στην εποχή μας χρειάζεται «λιγότερο κράτος» δεν είπαν ποτέ ότι το κράτος δεν χρειάζεται καθόλου.

Η κρατική εξουσία προϋποθέτει κάποιον φορέα και η πολιτική δεν είναι παρά το σύνολο των ενεργειών που συνδέονται με την ανάδειξη του φορέα της κρατικής εξουσίας. Βέβαια, στις δημοκρατίες ο υπέρτατος φορέας της κρατικής εξουσίας είναι ο ίδιος ο λαός. Αλλά και εκεί χρειάζονται κατά κανόνα κάποια πρόσωπα που θα ασκήσουν πρακτικά την εξουσία αυτή, στο όνομα του λαού, ως εκπρόσωποί του. Πολιτικοί είναι τα πρόσωπα που ασκούν την κρατική εξουσία – ή που θέλουν να την ασκήσουν.

Αν αποδοκιμάζουμε τους παρόντες πολιτικούς πρέπει να τους αλλάξουμε ή, πιο ακριβοδίκαια, πρέπει να αλλάξουμε όσους αποδοκιμάζουμε. Αλλά αν αποδοκιμάζουμε την πολιτική, τι θα πάρει τη θέση της; Αντί για κανόνες ανάδειξης εκπροσώπου του λαού, θα περάσουμε σε μια άναρχη αναμέτρηση για τη δυναμική κατάληψη της κρατικής εξουσίας. Ούτε ο λαός θα είναι υπέρτατος φορέας των εξουσιών, ούτε η πρακτική άσκησή τους θα γίνεται από πρόσωπα που κατά τεκμήριο τον εκπροσωπούν. Το κράτος θα ανήκει σ' όποιον έχει την καλύτερη συνωμοτική οργάνωση και τα περισσότερα τανκς.

Για χίλιους λόγους, η δικτατορία μόνο κακό μπορεί να κάνει σ' έναν τόπο και στους ανθρώπους του. Οι λόγοι αυτοί είναι θεωρητικά αυτονόητοι. Ειδικά όμως στον τόπο μου οδυνηρές εμπειρίες επιβεβαιώνουν τη θεωρία – και κάνουν περιττή την προσφυγή σ' αυτήν. Η πρόσφατη δικτατορία κάνει περιττή κάθε άλλη απόδειξη: συμμορίες από μικρόνοες και ανέντιμους στρατιωτικούς (και πολίτες...) πρόσβαλλαν για επτά χρόνια τη νοημοσύνη και την αξιοπρέπεια του ελληνικού λαού, φυλάκισαν, βασάνισαν και σκότωσαν Έλληνες, τέλος κατέστρεψαν την Κύπρο (πρώτα με την ηλιθία απομάκρυνση της ελληνικής στρατιωτικής δύναμης ο ένας δικτάτορας, ύστερα με την ηλίθια πρόκληση της τουρκικής εισβολής ο άλλος).

Οι κραυγές και οι ψίθυροι κατά της πολιτικής είναι συνηθισμένη κατάληξη της απογοήτευσης από την κακή άσκησή της. Ως ξέσπασμα δικαιολογούνται, αλλά ως γενικότερη τοποθέτηση είναι επικίνδυνα γιατί παραγνωρίζουν τον αναντικατάστατο ρόλο της πολιτικής στη λειτουργία της δημοκρατίας. Έτσι ανοίγει η πόρτα στις δικτατορίες. Αν θέλουμε να ζήσουμε ελεύθεροι και αυτεξούσιοι, η πολιτική είναι η μοίρα μας. Όσο άχαρο κι αν είναι το έργο, η ανύψωση του επιπέδου της πολιτικής είναι χρέος μας. Και η ανύψωση αυτή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με τον αυτοεγκλεισμό μας στις ιδιωτικές μας υποθέσεις. Μόνον αν όλοι αισθανθούμε υπεύθυνοι παράγοντες του δημόσιου βίου, μπορεί ο δημόσιος βίος να ξεφύγει από την αγκαλιά των επαγγελματιών της μικροπολιτικής

1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (120 λέξεις)
2. Να δοθεί ένα **συνώνυμο** για κάθε μια από τις τονισμένες λέξεις της 1^{ης} παραγράφου και ένα **αντώνυμο** για κάθε μία από τις υπογραμμισμένες λέξεις της 2^{ης} παραγράφου
3. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το κείμενο; Να δικαιολογήσεις την άποψή σου
4. α) Ποια είναι η συλλογιστική πορεία του κειμένου;
β) Ποια είναι η δομή και πώς αναπτύσσεται η 6^η παράγραφος;
γ) Ποιος είναι ο τρόπος πειθούς στην 8^η παράγραφο; Να δικαιολογήσεις την άποψή σου

ΕΚΘΕΣΗ

Ο Γ. Κουμάντος υποστηρίζει: «Αν θέλουμε να ζήσουμε ελεύθεροι και αυτεξούσιοι, η πολιτική είναι η μοίρα μας.» Όμως, στις τελευταίες εκλογές οι νέοι εξέφρασαν την αποδοκιμασία τους για την πολιτική και τους πολιτικούς απέχοντας από την εκλογική διαδικασία. Σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας σχολιάζετε τόσο την άποψη του Γ. Κουμάντου όσο και τη στάση των συνομηλίκων σας. Κάτω από ποιες προϋποθέσεις η πολιτική και οι πολιτικοί θα ξανακερδίσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών και ειδικά των νέων ανθρώπων; (500 λέξεις)

Πρώτα η Δημοκρατία και μετά η Παιδεία Του Δημοσθένη Κυριαζή

Στο ερώτημα τι πιστεύετε για το πολίτευμα της Δ η μ ο κ ρ α τ ί α ς που γεννήθηκε και λειτούργησε στην αρχαία Ελλάδα – της άμεσης δημοκρατίας, όπως την ονομάζουμε σήμερα με προφανή στόχο να διακηρύξουμε ότι η δημοκρατία δεν είναι μία αλλά πολλές - οι περισσότεροι άνθρωποι απαντούν: Είναι το πιο το γνήσιο ανθρωποκεντρικό πολίτευμα, που για να λειτουργήσει όμως χρειάζεται να προηγηθεί παιδεία ώστε οι πολίτες να αποκτήσουν γνώσεις, κριτική δύναμη και ήθος, υψηλότερου ή έστω του ιδίου επιπέδου με το των εκλεγμένων αντιπροσώπων τους. Όταν διασφαλισθούν αυτές οι προϋποθέσεις, τότε μπορεί να λειτουργήσει ένα πολίτευμα δημοκρατίας σαν τη **Δ η μ ο κ ρ α τ ί α**. Ο συλλογισμός είναι στέρεος και δύσκολα αμφισβητείται. Πρώτα η Παιδεία και ύστερα η Δημοκρατία. Τα άλλα αποτελούν ευγενικές, χωρίς όμως δυνατότητα εφαρμογής, απόψεις.

Στον εκ πρώτης όψεως αμάχητο αυτό συλλογισμό, δεν έχει ληφθεί υπόψη ο εξής παράγοντας: η ισχυρή ανά-τροφοδότηση (feed-back) μεταξύ παιδείας και δημοκρατίας. Η ύπαρξη ισχυρής ανατροφοδότησης αναγνωρίζεται από όλους, ειδήμονες και απλούς πολίτες. Η πλειονότητα των ανθρώπων δηλαδή πιστεύει ότι Δημοκρατία και Παιδεία αποτελούν ένα δίδυμο πύργο αξιών, που ο ένας στηρίζει τον άλλον· που αν ο ένας καταρρεύσει νομοτελειακά καταρρέει και ο άλλος. Το πραγματικό συνεπώς πρόβλημα είναι πώς στην πράξη χτίζεται αυτός ο δίδυμος πύργος. Αρχίζοντας από την παιδεία ή αρχίζοντας από τη δημοκρατία; Είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν στο πρώτα η Παιδεία και ύστερα η Δημοκρατία. Εμείς πιστεύουμε το αντίθετο

Την άποψη πρώτα η δημοκρατία και μετά η παιδεία, υποστηρίζει, εμμέσως πλην σαφώς, ο γνωστός φιλόσοφος και ποιητής Τ. S. Eliot (1888- 1965). Συγκεκριμένα στο δοκίμιο του «Η σημερινή Παιδεία και οι Κλασικοί», γράφει: «Ένα σύστημα παιδείας έχει κάποιο νόημα μόνο μέσα σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σύστημα. Αν η παιδεία σήμερα χωλαίνει, αν φαίνεται ότι γίνεται χαώδης και χωρίς νόημα, είναι γιατί δεν έχουμε σταθεροποιημένη και ικανοποιητική συγκρότηση της κοινωνίας.» Η άποψη του Eliot εξηγεί το εξής παράδοξο φαινόμενο. Τα διατιθέμενα για την παιδεία υλικά μέσα και ανθρώπινο δυναμικό τη δεκαετία του 1950 στη Χώρα μας, ήταν σαφώς μικρότερα από τα σημερινά. Παρά ταύτα, τα πνευματικά, ηθικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά της σημερινής παιδείας, είναι μικρότερα από αυτά της δεκαετίας του 1950.

Η εξήγηση του εκ πρώτης όψεως παράδοξου και παράλογου αυτού φαινομένου, πιστεύουμε πως βρίσκεται στο δόγμα του Eliot· στην αστάθεια και απροσδιοριστία του σημερινού κοινωνικού συστήματος, που η άσκηση της εξουσίας τυπικά γίνεται από το σύνολο των πολιτών, αλλά ουσιαστικά γίνεται από τους ολίγους· τους εκλεγμένους και «εκλεγμένους» αντιπροσώπους των πολιτών και τους βολεμένους από αυτούς. Πιστεύουμε πως οφείλεται στο ότι δεν έχουμε πραγματική δημοκρατία στις μαθητικές, στις σπουδαστικές κοινότητες και στην κοινωνία.

Υπέρ του δόγματος πρώτα η δημοκρατία, συνηγορούν επίσης πολλά ιστορικά γεγονότα κατά τα οποία σε περιόδους λειτουργίας της πραγματικής Δημοκρατίας, έγινε απογείωση, αξιολογούμενης από τα αποτελέσματα της, της παιδείας. Για παράδειγμα στην Αρχαία Ελλάδα, η μεσουράνηση της κλασσικής παιδείας, και του ανεπανάληπτου αρχαιοελληνικού πολιτισμού, έγινε στον ίδιο τόπο και στον ίδιο χώρο, στον οποίο είχε προηγηθεί και συνυπάρξει, λειτουργία πραγματικής δημοκρατίας. Αιώνες αργότερα, στο χωριό Αμπελάκια Θεσσαλίας (Κισσάβου), τα χρόνια 1770-1811, πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη επιτυχία στον τομέα παραγωγής και εμπορίας των φημισμένων «κόκκινων νημάτων». Αυτή η επιτυχία - που θα ζήλευαν και δύσκολα θα πετύχαιναν σήμερα ειδήμονες του London School of Economics - ήταν δημιούργημα της **«Κοινής Συντροφιάς των Αμπελακίων»**, ενός

οργάνου από τους απλούς χωρικούς των Αμπελακίων, παρόμοιου με την Εκκλησία του Δήμου της αρχαίας Αθήνας

Αν, λοιπόν, η Δημοκρατία είναι η Παιδεία της παιδείας, τότε η αναγέννηση της παιδείας μπορεί να δημιουργηθεί μόνο με την αναγέννηση της Δημοκρατίας. Σε αντίθετη περίπτωση οι προσπάθειες αναβάθμισης της παιδείας, θα μοιάζουν με τις προσπάθειες ανθρώπων που δεν έχουν κρίση και εμπειρίες και προσπαθούν να «χτίσουν παλάτια πάνω στην άμμο».

Ασκήσεις:

1. Να γραφεί η περίληψη (80-100 λέξεις)
2. Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιούνται στο κείμενο; Να τα αξιολογήσετε
3. α) Ποια είναι η συλλογιστική πορεία του κειμένου;
β) Να εντοπίσετε και να αξιολογήσετε το συλλογισμό που λανθάνει στην 1^η παράγραφο
4. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το κείμενο
5. «...δεν έχουμε πραγματική δημοκρατία στις μαθητικές, στις σπουδαστικές κοινότητες»: Πώς σχολιάζεται την συγκεκριμένη διαπίστωση;

Η δύναμη της μάζας

1. Έως ποιο βαθμό οι αντιλήψεις, οι κρίσεις, οι αποφάσεις μας στην καθημερινή ζωή είναι "δικές μας" και όχι αποτέλεσμα επιρροής της κοινωνίας απάνω μας; Το ερώτημα θα σκανδαλίσει ίσως τον αμύητο στα προβλήματα της κοινωνικής ψυχολογίας αναγνώστη, έχει εντούτοις το λόγο του. Δεν είμαστε τόσο "ελεύθεροι" να σχηματίζουμε τις εντυπώσεις, τις πεποιθήσεις, το πρόγραμμα των επιδιώξεων μας, όσο νομίζουμε. Το κοινωνικό σώμα, η "ομάδα" μέσα στην οποία έχουμε ενταχθεί (από τη γλώσσα που μιλούμε, από το Θεό που λατρεύουμε, από την ανατροφή και την εκπαίδευση που έχουμε πάρει, από το επάγγελμα που ασκούμε κτλ.) καθορίζει σε τέτοιαν έκταση και σε τόσο βάθος τον τρόπο και τα μέτρα με τα οποία αντιλαμβανόμαστε και σημασιολογούμε τα πράγματα και τα γεγονότα, ώστε κάθε άλλο παρά "δικές μας", με την αυστηρή έννοια της λέξης, είναι οι αλήθειες και οι αξίες μας. Φυσικά τούτο δεν το παραδέχεται ο εγωισμός μας.

- Βλέπω με τα δικά μου μάτια, λέμε, και κρίνω με το δικό μου μυαλό.
- Με δική μου πρωτοβουλία αποδοκιμάζω αυτήν την ιδεολογία και είμαι υπεύθυνος.
- Η αλήθεια που υποστηρίζω είναι ολοφάνερη' δε μου την υπέβαλαν άλλοι.

2. Μια βαθύτερη όμως διερεύνηση (που μπορούμε και οι ίδιοι να κάνουμε μέσα μας, εάν έχουμε το θάρρος να ανατάμομε τον εαυτό μας) θα μας πείσει ότι σε αναρίθμητες περιπτώσεις η πνευματική μας ανεξαρτησία είναι ένας ωραίος μύθος. Η όραση, η κρίση, η πίστη "μας" είναι η όραση, η πίστη της κοινωνικής φάλαγγας με την οποία συμπορευόμαστε. Το φαινόμενο τούτο στη γλώσσα της επιστήμης λέγεται "κοινωνικός κομφορμισμός".

3. "Κοινωνικού κομφορμισμού" περιπτώσεις μπορεί ο καθένας μας να αναφέρει πάμπολλες από την προσωπική του πείρα. Από την εκούσια αλλά και ακούσια υποταγή στο συρμό έως τις ομαδικές ιδεοληψίες (ακόμη και παραισθήσεις) που παρουσιάζονται σε ώρες πολεμικής αναταραχής και θρησκευτικής έξαρσης ή πανικού από θεομηνίες και επιδημίες. Είναι απίστευτο το πόσο εύκολα, ακόμα και σε ομαλές περιστάσεις, διαδίδονται οι ομαδικές πλάνες, όπως λ.χ. η πίστη στη θεραπευτική δύναμη ενός κοινού βοτάνου, ή η υπόθεση ότι αυτή ή εκείνη η σύμπτωση αποτελεί κακόν οινόν, ή η βεβαιότητα ότι οι "μάγισσες" είναι όργανα του Σατανά και πρέπει να καίγονται κτλ Άλλωστε, θα έχουμε όλοι παρατηρήσει ότι αρκεί μια είδηση, έστω και εξωφρενική, να δημοσιευτεί σ' ένα έντυπο μεγάλης κυκλοφορίας ή να μεταδοθεί από το ραδιόφωνο με έμφαση, για να γίνει πιστευτή.

4. Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνιολόγοι που έχουν μελετήσει το φαινόμενο, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο κομφορμισμός αυτός, τάση ισχυρή και επίμονη, πηγή του έχει την κοινωνική φύση του ανθρώπου. Ζώο κατ' εξοχήν κοινωνικό ο άνθρωπος, όταν έρχεται αντιμέτωπος με σημαντικές για τη συλλογική ζωή "δοξασίες της μάζας", αισθάνεται ζωρότερο ενδιαφέρον για τη συντήρηση των λαϊκών εξηγήσεων που κρατούν συμπαγή την ομάδα, παρά για τις κριτικές αναλύσεις που μπορούν να τη διαιρέσουν και να τη διαλύσουν. "Χρειάζεται" τους άλλους, τον αριθμό, το πλήθος: στο πανηγύρι, στο θέαμα, στον περίπατο - και στο καφενείο ή στο εστιατόριο. Δε "χαίρεται" τις ανέσεις της ζωής και τις πιο στοιχειώδεις, παρά συντροφεμένος. Πρέπει να τις μοιραστεί, κατά κάποιο τρόπο, με άλλους, για να τις απολαύσει. Και για να τους κρατήσει κοντά του αυτούς τους άλλους, είναι έτοιμος να κάνει πολλές παραχωρήσεις στις κρίσεις και στο γούστο του: να μπει στο δικό τους διανοητικό ορίζοντα, να συμμεριστεί τα συναισθήματά τους, να παραδεχτεί τις προτιμήσεις τους.

5. Έχομε λοιπόν καταδικαστεί να είμαστε αιχμάλωτοι της συμβιωτικής ομάδας; Θα παρεξηγούσε τη θέση μας εκείνος που θα την ερμήνευε με αυτό τον τρόπο. Όχι υποχέριος, υποκείμενος στις ιδέες και στις τάσεις του κοινωνικού σώματος είναι ο άνθρωπος. Το οργανωμένο πλήθος, η κοινωνική ομάδα μάς στηρίζει, μας προστατεύει, αλλά και θολώνει την όραση, μηχανοποιεί τη συμπεριφορά, δένει τη σκέψη. Από τη δουλεία αυτή σώζεται μόνο ο επώνυμος άνθρωπος που θα ορθώσει την κεφαλή του πάνω από τον ορίζοντα της μάζας και θα τολμήσει ν' αντικρίσει με τις δικές του διανοητικές δυνάμεις τα πράγματα, με τη δική του βούληση τις περιπλοκές της ζωής, με τη δική του ευαισθησία το θέαμα του κόσμου. Ας θυμηθούμε εδώ τα βαθυστόχαστα λόγια του Nietzsche: "Πόσην αλήθεια σηκώνει, πόσην αλήθεια αποτολμάει ένα πνεύμα; Αυτό έγινε για μένα, ολοένα και πιο πολύ, το αληθινό μέτρο των αξιών. Η πλάνη δεν είναι τύφλωση, η πλάνη είναι ανανδρία. Στη γνώση, κάθε κατάκτηση, κάθε βήμα εμπρός προέρχεται από το θάρρος, από τη σκληρότητα απέναντι στον εαυτό μας, από την εντιμότητα απέναντι στον εαυτό μας".

Ε. Π. Παπανούτσος, "Το δίκαιο της πυγμής"

Ερωτήσεις

1. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου (100- 120 λέξεις)

(μονάδες

25)

2. Να βρείτε 3 στοιχεία του κειμένου που να αποδεικνύουν ότι είναι δοκίμιο και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

(μονάδες 9)

3. « - Βλέπω με τα δικά μου μάτια, λέμε, και κρίνω με το δικό μου μυαλό.
- Με δική μου πρωτοβουλία αποδοκιμάζω αυτήν την ιδεολογία και είμαι υπεύθυνος.
- Η αλήθεια που υποστηρίζω είναι ολοφάνερη' δε μου την υπέβαλαν άλλοι.»
Για ποιο λόγο χρησιμοποιείται ευθύς λόγος στο κείμενο;

(μονάδες 3)

4. Με ποιο/ ποιους τρόπους αναπτύσσονται η τρίτη και η τέταρτη παράγραφος του κειμένου;

(μονάδες 8)

5. Το οργανωμένο πλήθος, η κοινωνική ομάδα μάς στηρίζει, μας προστατεύει, αλλά και θολώνει την όραση, μηχανοποιεί τη συμπεριφορά, δένει τη σκέψη. Να αναπτύξετε την άποψη αυτή του συγγραφέα σε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων.

(μονάδες 10)

6. Να βρείτε μία συνώνυμη λέξη για την καθεμιά από τις παρακάτω:

υποχέριος , συμμεριστεί , παραχωρήσεις , εκούσια , ενταχθεί (μονάδες 5)

7. Σχολιάστε τη χρήση παρενθέσεων στην πρώτη παράγραφο.

8. Δεν είμαστε τόσο ελεύθεροι να σχηματίζουμε τις εντυπώσεις, τις πεποιθήσεις, το πρόγραμμα των επιδιώξεών μας, όσο νομίζουμε". Να σχολιάσετε την επιλογή του α' πληθυντικού προσώπου από το συγγραφέα

9. Μελετήστε το κείμενο προσεκτικά και συζητήστε το στην τάξη.

1. Προσπαθήστε να εντοπίσετε:

- το θέμα,

- την άποψη του συγγραφέα,

-την πρόταση που διατυπώνει στο τέλος του κειμένου, για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα.

- Σε περίπτωση που οδηγώ ή είμαι συνεπιβάτης σε μοτοσυκλέτα, φοράω πάντα κράνος
- Πριν ξεκινήσω για ταξίδι, ελέγχω το όχημα που θα οδηγήσω

Η τεχνολογία θα προλαμβάνει τροχαία ατυχήματα

Περισσότερο από ένα εκατομμύριο άνθρωποι χάνουν τη ζωή τους κάθε χρόνο σε τροχαία, ωστόσο οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι η βιομηχανία είναι έτοιμη να θέσει ένα τέλος στα θανατηφόρα ατυχήματα. Μάλιστα, κάποιοι ελπίζουν ότι θα υπάρξει ένα συνολικό τέλος στα τροχαία.

Ένα τροχαίο μπορεί να προκληθεί από διάφορα αίτια. Η βασικότερη αιτία όμως ενός τροχαίου είναι ο ανθρώπινος παράγοντας. Οι οδηγοί οδηγούν πολύ γρήγορα παρά τις κακές καιρικές συνθήκες και αδυνατούν να αντιληφθούν τους πιθανούς κινδύνους. Τι θα γινόταν όμως εάν το αυτοκίνητό βοηθούσε τον οδηγό και τον προειδοποιούσε; Επιστήμονες και μηχανικοί βρίσκονται στη φάση ανάπτυξης της σχετικής τεχνολογίας στα αυτοκίνητα, που θα παρέχει στους οδηγούς βοήθεια στην οδήγηση, σε σημείο που τα ατυχήματα να καταστούν σπάνιο φαινόμενο. Οι άσχημες καιρικές συνθήκες και ο κακός υπολογισμός του οδηγού θα αντιμετωπίζονται από το ίδιο το αυτοκίνητο.

Βραχυπρόθεσμα όμως, η έρευνα εστιάζει στα θύματα των τροχαίων. Οι εταιρείες χρησιμοποιούν προηγμένη τεχνολογία, προκειμένου να σχεδιάσουν σωστά το εσωτερικό του αυτοκινήτου, ώστε να διασφαλίσουν ότι οι οδηγοί μπορούν να επιζήσουν ακόμη και από το πιο βαρύ τροχαίο.

Τα πρώτα νέα έρχονται από τον Βορρά όπου η Volvo, πρωτοπορεί στην ασφάλεια των οχημάτων. Η σουηδική αυτοκινητοβιομηχανία θέλει να κατασκευάσει ένα αυτοκίνητο, που θα σταματάει αυτόματα πριν από την πρόσκρουση. Οι μηχανικοί της Volvo σχεδιάζουν μία νέα τεχνολογία αυτόματου φρένου, με την οποία τα αυτοκίνητα θα σταματούν όταν θα «αισθάνονται» ένα άλλο αυτοκίνητο επικίνδυνα κοντά τους, είτε από μπροστά, είτε στα πλάγια. Ο επιστήμονας Έριο Κέλινγκ δοκιμάζει τη νέα τεχνολογία στα κρας τεστ στη Σουηδία και δηλώνει: «Το αυτοκίνητο διαθέσει ένα σύστημα αισθητήρων που εντοπίζουν σε ποιο σημείο γύρω από το όχημα βρίσκεται ένα αντικείμενο. Υπάρχει ένα GPS μέτρησης και ένας αισθητήρας στην οροφή και υπολογίζουμε την απόσταση και το μέρος που βρίσκεται το αντικείμενο. Αυτό που πραγματικά θέλουμε να μάθουμε είναι τη σχετική θέση του αυτοκινήτου σε σχέση με το άλλο όχημα». Τα πρώτα τεστ είναι ενθαρρυντικά και το αυτοκίνητο σταματάει λίγο πριν τη σύγκρουση, παρότι ο οδηγός πατούσε κανονικά το γκάζι. «Πιστεύουμε ότι τα ατυχήματα μπορούμε να τα αποφύγουμε στο μέλλον» υπογραμμίζει ο κ. Κέλινγκ και εκφράζει το όραμα της Volvo, ότι «στο μέλλον δεν θα έχουμε συγκρούσεις, ούτε θανατηφόρα τροχαία».

Αντίστοιχα στα εργαστήρια της General Motors στο Ντιτρόιτ, οι επιστήμονες διεξάγουν έρευνες σχετικές με τους τρόπους, με τους οποίους το αυτοκίνητο θα μπορεί να προλαβαίνει κάθε απρόοπτο, ενώ θα ενισχύει τις αισθήσεις του οδηγού. Η αμερικανική εταιρεία αναπτύσσει μία πρωτοποριακή οθόνη ευρείας διάστασης (16:9). Τρεις υπέρυθρες κάμερες θα κάνουν υποδείξεις στον οδηγό την ακριβή κατεύθυνση. Οι ερευνητές ελπίζουν ότι η οθόνη θα δίνει στον οδηγό μία οπτική «υπερανθρώπου». Για παράδειγμα σε περίπτωση πυκνής ομίχλης, οι υπέρυθρες κάμερες θα μπορούν να προειδοποιούν τον οδηγό πότε υπάρχει κίνδυνος να ξεφύγει από τα όρια του δρόμου. Επιπλέον, το αυτοκίνητο θα αντιλαμβάνεται που κοιτάει ο οδηγός και θα τον βοηθάει όταν η κατάσταση θα παρουσιάζει δυσκολίες

Η αυτοκινητοβιομηχανία μάλιστα χρησιμοποιεί ανθρώπινα ομοιώματα προκειμένου οι αρμόδιοι κάνουν διαπιστώσεις και βελτιώσεις στην ασφάλεια ενός αυτοκινήτου. Η μεγάλη πρόκληση όμως για τους επιστήμονες, είναι να αντικαταστήσουν τα ανθρώπινα ομοιώματα με ψηφιακά. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούν να κάνουν μία προσομοίωση ατυχήματος με κάθε ανθρώπινο σωματότυπο και να δουν ποιες θα είναι οι επιπτώσεις από την πρόσκρουση στο ανθρώπινο σώμα. Στόχος είναι να δημιουργηθεί το κατάλληλο εσωτερικό αυτοκινήτου που να περιορίζει στο ελάχιστο τους τραυματισμούς και να εξαλείφει την πιθανότητα του θανάτου.

Εν τω μεταξύ, οι γιατροί στο νοσοκομείο Τζάκσον Μεμόριαλ στο Μαϊάμι βρίσκονται στη διαδικασία κατασκευής ενός γιατρού ρομπότ. Πρόκειται για προηγμένη τηλεϊατρική, όπου ένας χειρουργός μπορεί να ελέγχει το ρομπότ και τις κινήσεις του από ένα μακρινό σημείο. Το ρομπότ γιατρός μπορεί να κινείται μέσα στους χώρους του νοσοκομείου χωρίς καμία βοήθεια. Στόχος των γιατρών είναι να μπορούν να στείλουν το ρομπότ - γιατρό μαζί με τα σωστικά συνεργεία στον τόπο του τροχαίου. Μέσω κάμερας θα μπορούν να κάνουν μία γρήγορη διάγνωση, ενώ θα δίνουν οδηγίες στους διασώστες σε περίπτωση που κάποιος από τους τραυματίες χρειάζεται άμεση ιατρική φροντίδα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να δώσετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

ΜΟΝΑΔΕΣ 25

B1. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες περιφράσεις με μονολεκτικά ισοδύναμες

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B2. Ποια είναι τα μέσα πειθούς που αξιοποιούνται στη δεύτερη, τρίτη και τέταρτη παράγραφο του κειμένου.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B3. Να προσδιορίσετε τους όρους συνοχής στην τρίτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου και να σχολιάσετε τη χρήση τους.

ΜΟΝΑΔΕΣ 10

B4. προκληθεί, βραχυπρόθεσμα, εστιάζει, προηγμένη, εντοπίζουν.
Να δώσετε ένα συνώνυμο για κάθε μία από τις παραπάνω λέξεις.

ΜΟΝΑΔΕΣ 5

Γ. Σε ένα άρθρο σας 450 – 500 λέξεων που θα δημοσιευθεί σε περιοδικό ποικίλης ύλης αναφέρεστε στις αιτίες των τροχαίων ατυχημάτων στη χώρα μας ενώ παράλληλα παρουσιάζετε μέτρα για την πρόληψή τους.

ΜΟΝΑΔΕΣ 40

Οι Σειρήνες της διαφήμισης

Α': Διαφημίζοντας τη διαφήμιση

Η διαφήμιση παίζει καταλυτικό ρόλο σε κάθε σχεδόν πτυχή της οικονομικής ζωής. Διευκολύνει την εμπορική δραστηριότητα σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο. Κι αυτό γιατί, ενημερώνοντας για τα προϊόντα, αυξάνει τη δυνατότητα διάθεσής τους. Συντελεί έτσι στην αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης. Επίσης η διαφήμιση οξύνει τον ανταγωνισμό κι έτσι συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση αγαθών και υπηρεσιών. Εξάλλου, η διαφήμιση επενεργεί σταθεροποιητικά στην οικονομία, αφού συμπληρώνει το σχήμα «παροχή αγαθών και υπηρεσιών - ροή χρήματος».

Ακόμα, δεν μπορεί να παραγνωριστεί ο μέγιστος ρόλος της για τη λειτουργία των Μ.Μ.Ε. Ουσιαστικά τα διαφημιστικά μηνύματα είναι το οξυγόνο των Μ.Μ.Ε., χρηματοδοτώντας όλες τις άλλες λειτουργίες τους - ενημερωτικές, ψυχαγωγικές, πολιτιστικές.

Ο καταναλωτής από την πλευρά του αποκτά μέσω της διαφήμισης μεγαλύτερο περιθώριο επιλογών. Ενημερώνεται από τη διαφήμιση για τις ιδιότητες των προϊόντων και διευκολύνεται να διαλέξει εκείνο που καλύπτει πληρέστερα τις ανάγκες του.

Τέλος, μια πολύ σημαντική όψη της διαφήμισης είναι η αισθητική. Οι δρόμοι, οι πλατείες, οι κινηματογράφοι, οι αυτοκινητόδρομοι θα ήταν πολύ καταθλιπτικοί χωρίς την πολυχρωμία των διαφημίσεων, την ευφάνταστη ποικιλία χρωμάτων, ήχων και μηνυμάτων.

Ο αποδέκτης τους έρχεται συνεχώς σε επαφή με τις διαφημιστικές τεχνικές, πολλές από τις οποίες αγγίζουν την καλλιτεχνική δημιουργία. Καλλιεργείται έτσι το αισθητικό του κριτήριο.

Ο κόσμος μας, τελικά είναι τόσο δεμένος με τη διαφήμιση, που δεν μπορούμε να τον φανταστούμε χωρίς αυτήν.

Β': Γιατί αντιπαθώ τη διαφήμιση:

Την αντιπαθώ γιατί:

1. Έχει μεγαλύτερη εξουσία απ' τη δημοσιογραφία. Τα μέσα την παρακαλάνε, την εκλιπαρούν. Ένδοξοι εκδότες χτυπάνε - ή έχουν χτυπήσει - χιλιάδες προσοχές στις (συχνά αδιάντροπες) απαιτήσεις της· έχουν ξεροσταλιάσει ώρες έξω από τα γραφεία των διαφημιστών. Και οι διαφημίσεις επιβάλλουν σχεδόν αμαχητί τους όρους τους. (...) Αν κάτι είναι ισχυρότερο απ' τη διαφήμιση, αυτό είναι η μυστική τροφός της: τα ινστιτούτα μελετών (έρευνες αγοράς, δημοσκοπήσεις, μετρήσεις θεαματικότητας κ.λπ.) στη στατιστική δεινότητα των οποίων στηρίζεται η αποτελεσματικότητά της.
2. Είναι σχεδόν ασύδοτη. Έχει κάνει την τηλεόραση κουρέλι. (...) Χρησιμοποιεί καμιά φορά ακόμα και πειθαναγκαστικά μέσα (π. χ. η αποκάλυψη της «υποσυνείδητης» διαφήμισης της Coca - Cola στην Αμερική: ελάχιστα καρέ του λογότυπου παρεμβάλλονταν αιφνιδίως στη ροή προγράμματος και εντυπώνονταν στο θεατή χωρίς ο θεατής να το έχει καταλάβει). Αγνοεί προκλητικά (κυρίως στην Ελλάδα) την κοινοτική οδηγία περί διαφημίσεων.
3. Πάσχει από αισθητική πτωχαλαζονεία. Ποτέ άλλοτε δεν αποδόθηκαν τόσες αισθητικές αρετές σε κάτι κυριολεκτικά χυδαίο. Έχουν πει ότι η διαφήμιση είναι η αισθητική πρωτοπορία του 20ού αιώνα! Στην πραγματικότητα, η διαφήμιση ασελγεί (με ψευδευλάβεια) πάνω στη μεγάλη Τέχνη, πασαλείβει και μασάει κάθε ψευδομοντερνισμό· είναι ο θεαματικός εκβαρβαρισμός κάθε καλλιτέχνης πρόθεσης, και ούτε καν μόδες δεν δημιουργεί, αφού η διαφήμιση ενσαρκώνει ήδη υπάρχουσες μόδες και δεν ρισκάρει ποτέ και τίποτα.
4. Είναι ο θρίαμβος του στερεότυπου. Επιτυχία = δεκαεξαβάβλιδο. Ευτυχία = οδοντοστοιχίες. Πόθος = 9 1/2 βδομάδες. Στρογγυλεύει κατεστημένες ηλιθιότητες, νανουρίζει νευροπάθειες και ψυχώσεις, υποδαυλίζει απωθημένα. (...)
5. Είναι παντού. Στις φλογερές προεκλογικές εκστρατείες - να μπαλώσει την ιδεολογική μουγκαμάρα των πολιτικών με δημαγωγικά σλόγκαν. Στα Ιερά της Τέχνης - να υποκλέψει λίγη απ' την υψηλοφροσύνη που φύσει δεν έχει. Στις στάσεις - έρχεται ακόμα και ως τρόλει! Υπερκερνά τα mass media, πλημμυρίζει την καθημερινή ζωή, ελέγχει όλους τους κρίκους της επικοινωνίας και αιφνιδιάζει τον ανυπεράσπιστο

καταναλωτή εκεί που δεν το περιμένει. Είναι η καινούρια, άφευκτη θρησκεία της εποχής του φιλελευθερισμού: σε λίγο θα παρεμβάλλει διαφημίσεις ακόμα και στα όνειρά μας.

6. Επιβαρύνει δυσανάλογα την τιμή των προϊόντων που αγοράζουμε. Σύμφωνα με τον Enenementi du Jeudi (ένα απ' τα ελάχιστα περιοδικά που τόλμησαν να κρίνουν τη διαφήμιση) το 22% της τιμής στα προϊόντα της Colgate - Palmolive το πληρώνουμε για να μας τα διαφημίσουν! Είναι επιστημονική φαντασία, αλλά σε λίγο το προϊόν θα είναι φτηνότερο απ' τη διαφήμισή του!

7. Έχει μολύνει κόσμο και κοσμάκη. Σκηνοθέτες με ταλέντο μπλέχτηκαν για λόγους βιοποριστικούς κι έκτοτε γυρίζουν δίωρες διαφημίσεις. Δημοσιογράφοι έχουν συρρικνώσει το λόγο τους σε ένα λαχανιαστό σημειωτόν από καταναλωτικές προτροπές. Και το χειρότερο, όσοι δουλεύουν στα media πιστεύουν ότι μοναδικός σκοπός της εικόνας και του λόγου είναι: να πουλήσει πάση θυσία.

(Στάθης Τσαγκαρουσιάνος, περ. 01)

Ερωτήσεις

1. Να πυκνώσετε το περιεχόμενο του κειμένου β' σε 80-100 λέξεις.

Μονάδες 25

2. Να καταγράψετε επιγραμματικά σε δύο μέρη τις θετικές και τις αρνητικές πτυχές της διαφήμισης.

Μονάδες 7

3. Ο συγγραφέας του κειμένου β' στο σημείο 4 επισημαίνει μια βασική αρνητική λειτουργία της διαφήμισης. Πώς την αντιλαμβάνεστε;

Μονάδες 5

4. Ο συγγραφέας του κειμένου β' υιοθετεί ένα ύφος σαρκαστικό έως επιθετικό. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους το επιτυγχάνει;

Μονάδες 10

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τα αντώνυμα των λέξεων μέσα στην παρένθεση:

α. Οι διαμετρικά αντίθετες απόψεις τους για το ζήτημα.....(διευκολύνω)
την επίτευξη συμφωνίας.

- β. Υπήρχε έτσι κι αλλιώς διάχυτη δυσaráσκεια για το πρόσωπο του Υπουργού, αλλά οι ατυχείς δηλώσεις του την(αμβλύνω) ακόμα περισσότερο.
- γ. Παρατηρώντας μερικές φορές τους χούλιγκαν και τους νεοναζί, συνειδητοποιούμε ότι ίσως η ανθρωπότητα να(εκπολιτίζομαι), αντί να προοδεύει.
- δ. Δυστυχώς, η αύξηση του πληθωρισμού είναι(αναλογικά) μεγάλη σε σχέση με τις αυξήσεις στους μισθούς.
- ε. Οι πρωτότυπες μέθοδοι διδασκαλίας συντελούν στην(υποβάθμιση) των σπουδών.

Μονάδες 5

6. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις των δύο στηλών, ώστε να σχηματίζουν ζεύγη συνωνύμων:

A	B
1. εκλιπαρώ	α. καθοριστικός
2. καταλυτικός	β. επινοητικός
3. άφευκτος	γ. υποθάλλω
4. ευφάνταστος	δ. καταστροφικότητα
5. τροφός	ε. μαγείρισσα
6. δεινότητα	στ. ικετεύω
7. υποδαυλίζω	ζ. παραμάννα
8. δημαγωγικός	η. αναπόδραστος
	θ. παραπλανητικός
	ι. δεξιότητα
	ια. Υπερέχω
	ιβ. Δημοκρατικός
	ιγ. Εκλείπω
	ιδ. Σβήνω

Μονάδες 8